

**Uchwała nr 1/2019
Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 28 marca 2019 r.**

w sprawie rekomendacji zmian w przepisach dotyczących określenia zakresu egzaminów przeprowadzanych przez Centralną Komisję Egzaminacyjną w ramach certyfikacji tłumaczy polskiego języka migowego, tłumaczy-przewodników osób głuchoniewidomych oraz transliteratorów fonogestowych

Na podstawie § 5 ust. 1 Zarządzenia nr 4 Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2012 r. w sprawie sposobu i trybu działania Polskiej Rady Języka Migowego (Dz. Urz. MPiPS z 2012 poz. 4) uchwała się, co następuje:

§ 1

Polska Rada Języka Migowego rekomenduje zmianę Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 czerwca 2012 r. w sprawie rejestru tłumaczy polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego i sposobu komunikowania się osób głuchoniewidomych polegającą na uwzględnieniu wytycznych dotyczących minimów programowych oraz organizacji i sposobu przeprowadzania przez Centralną Komisję Egzaminacyjną egzaminów certyfikacyjnych przedstawionych w dokumentach stanowiących załączniki do niniejszej uchwały.

§ 2

Polska Rada Języka Migowego przekazuje ww. rekomendację Pełnomocnikowi Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca
Polskiej Rady Języka Migowego
Małgorzata Talipska

**Załącznik nr 1 do uchwały nr 1/2019
Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 28 marca 2019 r.**

**Zakres egzaminów certyfikacyjnych
tłumaczy polskiego języka migowego**

1. Informacje ogólne

Certyfikacja obejmuje jeden stopień specjalizacji. Certyfikat wydawany jest na okres 5 lat. Po upływie 5 lat tłumacz zobowiązany jest przystąpić do egzaminu weryfikującego.

2. Wymagania egzaminacyjne

Zakres egzaminu umożliwia ocenę zarówno wiedzy ogólnej na temat komunikacji migowej, środowiska osób Głuchych, przekładu języka migowego oraz standardów etycznych i zawodowych obowiązujących w pracy tłumacza, jak również praktycznych umiejętności przekładowych tłumaczy.

Część teoretyczna egzaminu certyfikacyjnego ma formę pisemną, **część praktyczna** polega na wykonaniu tłumaczenia w trybie symultanicznym i konsekutywnym – z języka fonicznego na język migowy i odwrotnie oraz z tekstu pisanego na język migowy i odwrotnie. Możliwość przystąpienia do egzaminu praktycznego powinna być warunkowana uzyskaniem pozytywnej oceny z egzaminu teoretycznego. Przewiduje się odrębne zestawy wymagań dla tłumaczy słyszących i niesłyszących.

2.1. Zagadnienia egzaminacyjne w części teoretycznej egzaminu

- Polski język migowy – informacje ogólne
- Historia Głuchych
- Etyka zawodowa
- Standardy zawodowe
- Funkcjonalne i kulturowe uwarunkowania głuchoty
- Ocena i samoocena tłumaczenia
- Rozwój zawodowy

2.2. Kompetencje oceniane w części praktycznej egzaminu

Tłumacze słyszący	Tłumacze niesłyszący
Wierność tłumaczenia z języka polskiego na PJM	Wierność tłumaczenia tekstu pisanego z języka polskiego na PJM
Wierność tłumaczenia z PJM na język polski	Wierność tłumaczenia z PJM na język polski (w odmianie pisanej)
Tempo i płynność migania	Tempo i płynność migania
Przejrzystość znaków	Przejrzystość znaków

Czytelność literowanych pojęć	Czytelność literowanych pojęć
Płynność migania	Płynność migania
Poprawność gramatyczna: mimika, wykorzystanie przestrzeni, zastosowanie klasyfikatorów, zastosowanie znaków kulturowych, zastosowanie czasowników kierunkowych, zastosowanie mowy zależnej	Poprawność gramatyczna: mimika, wykorzystanie przestrzeni, zastosowanie klasyfikatorów, zastosowanie znaków kulturowych, zastosowanie czasowników kierunkowych, zastosowanie mowy zależnej
Dostosowanie sposobu migania do potrzeb odbiorcy	Dostosowanie sposobu migania do potrzeb odbiorcy
Zasób słownictwa (właściwy dla tłumaczonej tematyki)	Zasób słownictwa (właściwy dla tłumaczonej tematyki)
Poprawność stylistyczna (dostosowanie stylu do gatunku tekstu)	Poprawność stylistyczna (dostosowanie stylu do gatunku tekstu)
Warsztat tłumaczenia – dostosowanie opóźnień czasowych, antycypacja, monitorowanie błędów, dostosowanie trybu tłumaczenia (symultaniczny/konsekwentny)	Warsztat tłumaczenia – dostosowanie opóźnień czasowych, antycypacja, monitorowanie błędów, dostosowanie trybu tłumaczenia (symultaniczny/konsekwentny)
Współpraca z nadawcą i odbiorcą komunikatów	Współpraca z nadawcą i odbiorcą komunikatów
Kontakt wzrokowy z odbiorcą tłumaczenia	Kontakt wzrokowy z odbiorcą tłumaczenia
Zajęcie właściwej pozycji w tłumaczeniu dialogowym	Zajęcie właściwej pozycji w tłumaczeniu dialogowym
Reakcja na bieżące potrzeby komunikacyjne odbiorcy (pytania, wtrącenia, kierowanie komunikacją)	Reakcja na bieżące potrzeby komunikacyjne odbiorcy (pytania, wtrącenia, kierowanie komunikacją)
Znajomość procedur i zasad postępowania w danym środowisku tłumaczenia	Znajomość procedur i zasad postępowania w danym środowisku tłumaczenia

Każdy egzamin powinien być oparty na innym materiale językowym.

3. Egzaminatorzy

Rekomenduje się powołanie na okres 5 lat jednej ogólnopolskiej komisji egzaminacyjnej składającej się z 10 osób – 5 głuchych i 5 słyszących (wybieranych przez MRPiPS spośród kandydatów zgłoszonych przez organizacje, których działalność wiąże się z tłumaczeniami w środowisku osób niesłyszących). Wszyscy członkowie komisji powinni mieć doświadczenie translatorskie w zakresie PJM. Egzaminy powinny odbywać się nie rzadziej niż raz w roku. Po ustaleniu terminów spośród członków komisji wybrany zostaje zespół egzaminacyjny (5 osób) na dany termin. Na podstawie zatwierdzonych formularzy egzaminacyjnych komisja przygotowuje materiały do egzaminu. Komisja sporządza sprawozdanie z egzaminu.

**Załącznik nr 2 do uchwały nr 1/2019
Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 28 marca 2019 r.**

**Zakres egzaminów certyfikacyjnych
tłumaczy-przewodników osób głuchoniewidomych**

1. Ustalenia terminologiczne

Rekomenduje się podtrzymać zalecenia PRJM z kadencji 2012-2016 w zakresie ustaleń terminologicznych dotyczących definicji **SKOGN** (sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych), **klasyfikacji sposobów komunikowania się w ramach SKOGN** oraz definicji **tłumacza-przewodnika OGN** (dalej również: **TPOGN** – tłumacz-przewodnik osoby głuchoniewidomej) **w zakresie SKOGN**, w szczególności w sformułowaniach jak poniżej.

1.1. Definicja SKOGN (sposobów komunikowania się osób głuchoniewidomych)

Na podstawie definicji przywołanej z Załącznika do Uchwały Nr 5/2015 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 15 października 2015 r. ws. „rekomendacji w zakresie definicji SKOGN i tłumacza-przewodnika OGN”:

„Przez SKOGN należy rozumieć sposoby komunikowania się, stosowane przez osoby głuchoniewidome i/lub w komunikowaniu się z nimi, obejmujące przekaz komunikatów wspierających te osoby w poruszaniu się i orientacji przestrzennej, jak również transliteracyjne i migowe sposoby porozumiewania się, w których sposób przekazu komunikatu jest dostosowany do potrzeb wynikających z łącznego występowania dysfunkcji narządu słuchu i wzroku oraz okoliczności, w których przebiega proces komunikacji.”

1.2. Sposoby komunikowania się w ramach SKOGN

W oparciu o definicję przywołaną z Załącznika do Uchwały Nr 5/2015 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 15 października 2015 r. ws. „rekomendacji w zakresie definicji SKOGN i tłumacza-przewodnika OGN” należy przyjąć poniższe rozróżnienie:

„W ramach SKOGN wyszczególnia się następujące sposoby komunikowania się:

- Sposoby przewodnictwa – tzn. sposoby przekazu komunikatów wspierających osoby głuchoniewidome w poruszaniu się i orientacji przestrzennej.
- Sposoby migowe, tzn. język migowy (polski język migowy – PJM i system językowo-migowy – SJM) odbierany za pomocą posiadanych możliwości widzenia oraz za pomocą dotyku.
- Sposoby transliteracyjne:
 - Alfabet palcowy odbierany za pomocą dotyku oraz posiadanych możliwości widzenia,
 - Alfabet Lorma i inne alfabety przekazywane za pomocą dotyku,
 - Techniki kreślenia liter na dłoni,
 - Techniki komunikowania się oparte na wykorzystaniu pisma, w tym zapisu treści komunikatów dokonywanych w czasie rzeczywistym i udostępnionych za pośrednictwem alfabetu Braille’a, alfabetu Moona, druku oraz

- inne techniki komunikowania się uwzględniające posiadane możliwości wzrokowo-słuchowe, a także wykorzystujące urządzenia wspomagające słyszenie.”

Do powyższej palety w ramach SKOBN zaleca się również wprowadzić jako fakultatywny transliteracyjny sposób komunikowania się polegający na uzupełnianiu mowy dźwiękowej fonogestami. Tłumacz-przewodnik OBN w zakresie SKOBN mógłby również nabyć umiejętności wspierania osoby głuchoniewidome wykorzystując w tym zakresie wiedzę i umiejętności właściwe dla transliteratora fonogestowego. Zgodnie zaś z Załącznikiem do Uchwały nr 1/2016 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 14 stycznia 2016 r. ws. „rekomendacji w zakresie definicji”:

- **„Mowa uzupełniana fonogestami** to sposób komunikowania się osób słyszących z osobami uprawnionym oraz osób uprawnionych między sobą w polskim języku dźwiękowym z zastosowaniem specjalnych ruchów dłoni i układów palców (fonogestów) zsynchronizowanych z wyraźnym mówieniem i wspomagających rozumienie wypowiedzi ustnych dzięki wizualizacji fonicznego ciągu mowy. Jest używana do ułatwiania odbioru i rozumienia wypowiedzi (wizualizacji fonogestowej) przez osoby wchodzące w bezpośrednie interakcje komunikacyjne (mówców i rozmówców) oraz przez tzw. transliteratorów fonogestowych, których funkcja polega na przekazywaniu wypowiedzi innych mówców. W edukacji jest stosowana jako metoda wychowania językowego osób z uszkodzonym narządem słuchu.”
- **„Transliterator fonogestowy** to osoba posiadająca umiejętność mówienia uzupełnianego fonogestami (wizualizacji fonogestowej) i wspierająca osoby uprawnione w komunikowaniu się z osobami słyszącymi w dźwiękowym języku polskim.”

1.3. Tłumacz-przewodnik OBN (osób głuchoniewidomych) w zakresie SKOBN

Z definicji przywołanej z Załącznika do Uchwały Nr 5/2015 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 15 października 2015 r. ws. „rekomendacji w zakresie definicji SKOBN i tłumacza-przewodnika OBN”:

„Tłumacz-przewodnik OBN to osoba wspierająca osoby głuchoniewidome z wykorzystaniem SKOBN, a w szczególności z wykorzystaniem sposobów komunikowania się wspomagających osoby głuchoniewidome (OBN) w bezpiecznym poruszaniu się i orientacji przestrzennej oraz migowych i/lub transliteracyjnych sposobów przekazu informacji.”

2. Procedura zdobywania kwalifikacji

2.1. Ustalenia dotyczące tytułu kwalifikacji

Rekomenduje się wyszczególnienie zakresu wiedzy i umiejętności z tłumaczenia i przewodnictwa w ramach SKOBN w tytule kwalifikacji w odniesieniu do tłumacza-przewodnika OBN. Tłumacz-przewodnik OBN, który posiada wiedzę i umiejętności niezbędne do udzielania wsparcia w zakresie:

- tłumaczenia sposobami transliteracyjnymi w połączeniu ze sposobami

przewodnictwa, uzyskuje tytuł **tłumacza-przewodnika OGN w zakresie SKOGN-A** lub/i

- tłumaczenia sposobami migowymi w połączeniu ze sposobami przewodnictwa, uzyskuje tytuł **tłumacza-przewodnika OGN w zakresie SKOGN-B**.

Z tytułem kwalifikacji tłumacza-przewodnika OGN w zakresie SKOGN-A i/lub SKOGN-B rekomenduje się związać dookreślenia dotyczące **zakresu udzielanego wsparcia osobie głuchoniewidomej**, dalej zwane **wsparciem stacjonarnym** lub **pełnym**, przy czym:

- „**pełne wsparcie**” udzielone przez **tłumacza-przewodnika OGN** obejmuje:
 - **zapewnienie bezpiecznego przewodnictwa** osobie głuchoniewidomej z zastosowaniem specjalnych zasad i technik służących poruszaniu się z tłumaczem-przewodnikiem OGN i doprowadzaniu przez TPOGN do miejsc, do których planuje ona dotrzeć (np. do urzędu, lekarza), również z uwzględnieniem środków transportu publicznego,
 - **opisywanie otoczenia** poprzez dostarczanie osobie głuchoniewidomej istotnych informacji na temat otoczenia i osób, które się w nim znajdują, uprzedzanie jej o wszelkich nagłych, nieprzewidywanych zmianach sytuacji w otoczeniu i ewentualnych zagrożeniach,
 - **wspieranie osoby głuchoniewidomej w porozumiewaniu się** poprzez umiętny i zgodny z jej preferencjami dobór środków komunikacyjnych z palety transliteracyjnych lub/i migowych sposobów porozumiewania się (**sposobów SKOGN**) celem umożliwienia jej skutecznego i komfortowego kontaktu językowego z innymi osobami,
 - **stosowanie dobrych praktyk w komunikacji z OGN** poprzez dbanie o to, aby adresat informacji zwracał się bezpośrednio do osoby głuchoniewidomej, uwzględniał indywidualne możliwości komunikacyjne osoby głuchoniewidomej, nie spieszył się z przekazaniem informacji, jak również upewnił się, czy została ona dobrze zrozumiana,
 - udzielanie pomocy osobie głuchoniewidomej w postępowaniu zgodnie z procedurami ewakuacyjnymi – **zadbanie o jej bezpieczeństwo**;
- „**stacjonarne wsparcie**” udzielone przez **tłumacza-przewodnika OGN** obejmuje zapewnienie osobie głuchoniewidomej wsparcia w zakresie: porozumiewania się z innymi osobami sposobami transliteracyjnymi i/lub migowymi, opisu otoczenia, stosowania dobrych praktyk i dbania o jej bezpieczeństwo, jak również przewodnictwa, ale z wyłączeniem technik przewodzenia, dotyczących udzielania pomocy osobie głuchoniewidomej w doprowadzaniu jej do różnych miejsc, również z wykorzystaniem środków transportu publicznego.

2.2. Zasady uzyskiwania tytułu kwalifikacji w zakresie TPOGN

W związku z różnymi potrzebami osób głuchoniewidomych w zakresie przewodnictwa i komunikowania się uzyskiwanie kwalifikacji na:

- **tłumacza-przewodnika OGN w zakresie SKOGN-A** (wsparcie w komunikowaniu się sposobami transliteracyjnymi w połączeniu ze sposobami przewodnictwa),
- **tłumacza-przewodnika z zakresie SKOGN-B** (wsparcie w komunikowaniu się sposobami migowymi w połączeniu ze sposobami przewodnictwa),

mogłoby się odbywać następującymi ścieżkami:

- w **trybie rozłącznym**, czyli z możliwością uzyskania odrębnych uprawnień w zakresie umiejętności wykazanych powyżej przy nazwach tytułu kwalifikacji, przy czym sposoby przewodnictwa traktowane są jako jednakowe co do zasad ich stosowania, a tym samym w obu typach kwalifikacji jako prymarne i fundamentalne dla uzyskania uprawnień; umiejętności z zakresu przewodnictwa są bezwzględnie wymagane przy obu sposobach porozumiewania się, tj. tak transliteracyjnych, jak i migowych;
- w **trybie uzupełniającym**, czyli wówczas, gdy osoba posiada już tytuł kwalifikacji w zakresie udzielania wsparcia w jednym ze sposobów porozumiewania się wraz ze sposobami przewodnictwa i może w związku z tym przystąpić do przeszkolenia się i/lub złożenia egzaminu w trybie uzupełniającym dotyczącym sposobów porozumiewania się właściwych dla drugiej kwalifikacji; na przykład, uzyskanie tytułu kwalifikacji TPOGN z SKOGN-A pozwalałoby na podjęcie przeszkolenia się i/lub podejście do egzaminu w zakresie TPOGN z SKOGN-B z wyłączeniem sposobów przewodnictwa, a jedynie koniecznością zdania egzaminu w zakresie migowych sposobów porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą.

Rekomenduje się przyjąć osobne tryby postępowania w zakresie zdobywania i uznawania kwalifikacji dla poszczególnych tytułów tłumacza-przewodnika OGN, a tym samym podtrzymanie koncepcji uzyskiwania kwalifikacji zgodnie z ustaleniami PRJM z kadencji 2012-2016 na podstawie zaleceń zawartych w Załącznikach do Uchwały Nr 6/2015 Polskiej Rady Języka Migowego z dnia 15 października 2015 r. ws. „rekomendacji dotyczących funkcjonowania w obrocie prawnym tłumaczy-przewodników OGN w zakresie SKOGN.”

2.3. Zasady uzyskiwania tytułu kwalifikacji do zakresu wsparcia: pełnego lub stacjonarnego

Kwalifikacja do zakresu **wsparcia pełnego** bądź **stacjonarnego** odbywa się dwustopniowo, tzn.:

- Najpierw na podstawie informacji zasięgniętych z tzw. **ankiety o stanie zdrowia**. Wypełnia ją kandydat, który zamierza przejść szkolenie i złożyć egzamin na tłumacza-przewodnika OGN.
- Następnie na podstawie **kwalifikacji lekarskiej**. W przypadku, gdy dane w ankiecie wskazują na problemy zdrowotne kandydata na tłumacza-przewodnika OGN, konieczne jest zgłoszenie się do lekarza, który weryfikuje i ostatecznie opiniuje zakres wsparcia, jakiego może udzielać osoba po przebyciu szkolenia na tłumacza-przewodnika OGN i złożeniu egzaminu z tłumaczenia i przewodnictwa. Lekarz może, przy wykluczeniu wsparcia pełnego, zezwolić na podjęcie pracy w zakresie tłumacza-przewodnika OGN w ramach, tzw. wsparcia stacjonarnego.

Jeśli osoba przechodząca szkolenie – w wyniku wydanego przez lekarza oświadczenia – nie będzie mogła w przyszłości udzielać ani *pełnego*, ani *stacjonarnego wsparcia* jako tłumacz-przewodnik OGN, wówczas nie będzie ona dopuszczona do egzaminu.

3. Wymagania egzaminacyjne

Celem egzaminu na tłumacza-przewodnika OGN w zakresie SKOGN-A lub/i SKOGN-B jest sprawdzenie przygotowania uczestnika do udzielania wsparcia osobie głuchoniewidomej w dwojakim aspekcie, tj. jako jej przewodnik z jednej strony, z drugiej zaś – jako osoba

wspierająca porozumiewanie się za pomocą sposobów transliteracyjnych oraz migowych.

3.1. Ramowy program egzaminu

Ogólne założenia programowe:

- **z zakresu wiedzy:**
 - Podstawowe wiadomości na temat funkcjonowania osób głuchoniewidomych.
 - Sposoby przewodnictwa osób głuchoniewidomych.
 - Sposoby opisywania otoczenia.
 - Transliteracyjne sposoby porozumiewania się osób głuchoniewidomych.
 - Migowe sposoby porozumiewania się osób głuchoniewidomych.
 - Trening wrażliwości komunikacyjnej w aspekcie porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą.
 - Zasady zapewniania bezpieczeństwa osobie głuchoniewidomej.
 - Zapoznanie się z prawami i obowiązkami tłumacza-przewodnika OGN.
- **z zakresu praktycznych umiejętności:**
 - Opanowanie sposobów przewodnictwa osób głuchoniewidomych: opisywanie otoczenia i poruszanie się z osobą głuchoniewidomą.
 - Opanowanie transliteracyjnych i/lub migowych sposobów porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą;
 - Opanowanie technik tłumaczeniowych w zakresie transliteracyjnych i/lub migowych sposobów porozumiewania się.

3.2. Szczegółowy program egzaminu

3.2.1. Zagadnienia teoretyczne

- Podstawowe wiadomości na temat funkcjonowania osób głuchoniewidomych.
 - Klasyfikacja osób z uszkodzeniami narządu wzroku i słuchu.
 - Medyczne, psychospołeczne i komunikacyjne aspekty funkcjonowania osób głuchoniewidomych.
- Sposoby przewodnictwa osób głuchoniewidomych ze szczególnym uwzględnieniem osób z głębokim uszkodzeniem narządu wzroku i słuchu.
 - Poruszanie się z osobą głuchoniewidomą: chwyt standardowy i zmodyfikowany.
 - Ustawianie osoby głuchoniewidomej względem ciała przewodnika.
 - Poruszanie się po płaskim terenie, wąskich przejściach.
 - Zawracanie w miejscu.
 - Zmiana stron.
 - Wchodzenie i schodzenie po schodach.
 - Przechodzenie przez różnego rodzaju drzwi, m.in. standardowe i obrotowe.
 - Doprowadzanie osoby głuchoniewidomej do dowolnego obiektu.
 - Podchodzenie do stołu, krzesła od strony siedziska, oparcia.
 - Poruszanie się po ulicy, skrzyżowaniu.
 - Korzystanie ze środków komunikacji miejskiej oraz międzymiastowej.
- Sposoby opisywania otoczenia.
 - Metody opisywania i informowania osoby głuchoniewidomej o otoczeniu

- Zasady stosowania „Metody zegarowej”.
- Transliteracyjne sposoby porozumiewania się osób głuchoniewidomych.
 - Alfabet palcowy odbierany za pomocą dotyku oraz posiadanych możliwości widzenia.
 - Alfabet Lorma i inne alfabety przekazywane za pomocą dotyku.
 - Techniki kreślenia liter na dłoni.
 - Techniki komunikowania się oparte na wykorzystaniu pisma, w tym zapisu treści komunikatów dokonywanych w czasie rzeczywistym i udostępnionych za pośrednictwem alfabetu Braille’a, alfabetu Moona, druku oraz wyświetlanych w sposób uwzględniający możliwości osoby uprawnionej.
 - Inne techniki komunikowania się uwzględniające posiadane możliwości wzrokowo-słuchowe, a także wykorzystujące urządzenia wspomagające słyszenie.
- Migowe sposoby porozumiewania się osób głuchoniewidomych.
 - Polski język migowy (PJM) – definicja, struktura i zasady stosowania PJM w porozumiewaniu się z osobami głuchoniewidomymi.
 - System językowo-migowy (SJM) - definicja, odmiany i struktura oraz zasady stosowania SJM w porozumiewaniu się z osobami głuchoniewidomymi.
- Trening wrażliwości komunikacyjnej w aspekcie porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą.
 - Uświadczenie sobie zachowań werbalnych i niewerbalnych w kontakcie z osobą głuchoniewidomą.
 - Zasady dotyczące postrzegania i interpretacji zachowań komunikacyjnych własnych i osoby głuchoniewidomej.
 - Świadome stosowanie sposobów transliteracyjnych lub/i migowych sposobów porozumiewania się.
- Zasady zapewniania bezpieczeństwa osobie głuchoniewidomej
- Zapoznanie się z prawami i obowiązkami tłumacza-przewodnika OGN z uwzględnieniem przestrzegania zasad etyki zawodowej.

3.2.2. Kompetencje praktyczne

- Nauka i doskonalenie sposobów przewodnictwa osób głuchoniewidomych: opisywanie otoczenia i poruszanie się z osobą głuchoniewidomą.
- Nauka i/lub doskonalenie transliteracyjnych sposobów porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą.
- Nauka i/lub doskonalenie migowych sposobów porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą
- Nauka i/lub doskonalenie technik tłumaczeniowych w zakresie transliteracyjnych sposobów porozumiewania się.
- Nauka i/lub doskonalenie technik tłumaczeniowych w zakresie migowych sposobów porozumiewania się.

4. Zasady dotyczące przeprowadzania egzaminu

4.1. Ogólne założenia organizacyjne dotyczące egzaminu

- a. Certyfikat wydawany jest na okres 5 lat. Po upływie 5 lat TPOGN zobowiązany jest przystąpić do egzaminu weryfikującego.
- b. Egzaminy powinny odbywać się nie rzadziej niż raz w roku.
- c. Egzamin prowadzi co najmniej trzech egzaminatorów, z których co najmniej jeden jest osobą głuchoniewidomą.
- d. Przed egzaminem egzaminatorzy sprawdzają, czy uczestnicy szkolenia są uprawnieni do jego zdawania.

4.2. Procedura dotycząca przebiegu egzaminu

Egzamin składa się z:

- a. **części teoretycznej**, polegającej na udzieleniu odpowiedzi w ramach testu, zawierającego zestaw zagadnień teoretycznych i problemowych;
- b. **części praktycznej**, która polega na sprawdzeniu umiejętności z zakresu:
 - porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą za pomocą sposobów transliteracyjnych lub/i sposobów migowych;
 - przewodnictwa, a w szczególności: nawiązywania pierwszego kontaktu i zwracania się do osoby głuchoniewidomej; przechodzenia przez drzwi, które mogą otwierać się w dowolnym kierunku; przechodzenia przez wąskie przejścia; zmiany stron; siadania na krześle od strony siedziska oraz od strony oparcia przy stole; zawracanie poprzez zmianę kierunku ruchu o 180 stopni; poruszanie się po schodach prowadzących w górę oraz w dół; opisywanie otoczenia;
 - zapewnienia poczucia bezpieczeństwa osobie głuchoniewidomej, również w czasie jej prowadzenia.
 - Sytuacje, które powodują bezwzględne wykluczenie kandydata na tłumacza-przewodnika OGN z zaliczenia egzaminu mają miejsce gdy kandydat:
 - i. podczas egzaminu praktycznego prowadzi osobę głuchoniewidomą przed sobą;
 - ii. podczas egzaminu praktycznego tak prowadzi osobę prowadzoną, że uderza ona większą płaszczyzną ciała o przeszkodę lub uderza głową w przeszkodę na wysokości głowy;
 - iii. podczas egzaminu praktycznego tak prowadzi osobę prowadzoną, że ona potyka się lub spada ze schodów;
 - iv. powoduje sytuacje będące zagrożeniem dla zdrowia i życia swojego, innych uczestników egzaminu, instruktorów;

Uzyskanie pozytywnej oceny z egzaminu polega na zaliczeniu testu egzaminacyjnego w części teoretycznej (75%) i praktycznej (100%). Do egzaminu praktycznego zdający może podejść dopiero po zaliczeniu testu teoretycznego.

5. Kompetencje certyfikowanego TPOGN

Na profil absolwenta składają się:

- a) **Wiedza na temat społeczności osób głuchoniewidomych**
 - Tłumacz-przewodnik OGN wie, na czym polega specyfika niepełnosprawności osób głuchoniewidomych.

- Tłumacz-przewodnik OGN zna medyczne, psychospołeczne i komunikacyjne aspekty funkcjonowania osób z uszkodzeniami narządu wzroku i słuchu.
- b) Wiedza z zakresu sposobu opisywania otaczającego środowiska osobie głuchoniewidomej**
- Tłumacz-przewodnik OGN rozumie potrzebę informowania osoby głuchoniewidomej, zarówno o otoczeniu, w jakim się ona znajduje, jak i o zachodzących w nim zmianach.
 - Tłumacz-przewodnik OGN zna sposoby opisywania otoczenia dla potrzeb OGN w tym zna tzw. „metodę zegarową”.
- c) Wiedza z zakresu sposobów poruszania się z osobą głuchoniewidomą**
- Tłumacz-przewodnik OGN potrafi korzystać z technik poruszania się z osobą głuchoniewidomą, a w szczególności: stosować chwyt standardowy, zmodyfikowany; ustawiać osobę głuchoniewidomą względem ciała przewodnika; poruszać się po płaskim terenie, wąskich przejściach; zawracać w miejscu; zmieniać strony; wchodzić i schodzić po schodach; przechodzić przez różnego rodzaju drzwi, m.in. standardowe i obrotowe; doprowadzać do dowolnego obiektu; podchodzić do stołu, krzesła od strony siedziska, oparcia; poruszać się po ulicy, skrzyżowaniu; korzystać ze środków komunikacji miejskiej i międzymiastowej).
 - Tłumacz-przewodnik OGN potrafi stosować w praktyce zalecane zasady kontaktu z osobą całkowicie głuchoniewidomą, z dominującym uszkodzeniem wzroku oraz z dominującym uszkodzeniem słuchu.
 - Tłumacz-przewodnik OGN zdaje sobie sprawę z nadrzędnego priorytetu, jakim jest konieczność zapewnienia bezpieczeństwa osobie głuchoniewidomej.
- d) Wiedza z zakresu porozumiewania się z osobą głuchoniewidomą**
- Tłumacz-przewodnik OGN wie o konieczności dostosowania sposobu porozumiewania się do poszczególnych osób głuchoniewidomych w zależności od potrzeby i stopnia uszkodzenia narządu wzroku i słuchu.
 - Tłumacz-przewodnik OGN rozróżnia transliteracyjne i/lub migowe sposoby porozumiewania się z osobami głuchoniewidomymi, a także wie, na czym polega różnica pomiędzy pełnym i stacjonarnym wsparciem osoby głuchoniewidomej.
 - Tłumacz-przewodnik OGN bezbłędnie posługuje się daktylografią, tj. alfabetem palcowym głuchych, odbieranym zarówno wzrokiem, jak i dotykiem; potrafi ustalić optymalną pozycję podczas konwersacji za pomocą alfabetu palcowego głuchych i dostosować przekaz do różnych możliwości OGN w zakresie odbioru wzrokowego oraz do odbioru dotykowego OGN;
 - Tłumacz-przewodnik OGN bezbłędnie posługuje się alfabetem Lorma;
 - Tłumacz-przewodnik OGN zna zasady posługiwania się językiem migowym oraz znaki migowe, wchodzące w skład jego leksykonu (dotyczy: polskiego języka migowego lub/i systemu językowo-migowego), a także specyfikę zastosowania migowych sposobów w komunikacji z osobami głuchoniewidomymi, m.in. różne formy odbioru przez OGN (wzrokowej, dotykowej).
 - Tłumacz-przewodnik OGN potrafi wymienić i wyjaśnić, na czym polegają inne alternatywne formy porozumiewania się z osobami głuchoniewidomymi (w tym: pisanie liter drukowanych na dłoni, pisanie powiększonych liter na kartce za pomocą pisaka, pisanie na klawiaturze); potrafi stosować formy alternatywne w porozumiewaniu się z osobą głuchoniewidomą.

**Załącznik nr 3 do uchwały nr 1/2019
Polskiej Rady Języka Migowego
z dnia 28 marca 2019 r.**

**Zakres egzaminów certyfikacyjnych
transliteratorów fonogestowych**

1. Informacje ogólne

Metoda fonogestów (Cued Speech) jest metodą nauczania języka narodowego i sposobem komunikowania się osób niesłyszących ze słyszącymi. Ułatwia dzieciom niesłyszącym uczenie się mowy i przyswajanie języka dźwiękowego oraz swobodne komunikowanie się ze słyszącymi z wykorzystaniem wszystkich zmysłów dzięki wizualizacji głosek i sylab w szybko płynącym strumieniu mowy. Biegle posługiwanie się fonogestami pozwala uzyskać pełną synchronizację czynności językowych obydwu rozmówców: osoby słyszającej i niesłyszącej. Najważniejszym praktycznym walorem fonogestów jest możliwość ich stosowania w warunkach codzienności, we wszystkich okolicznościach życiowych. Transliterator powtarzający z fonogestami wypowiedzi innych osób słyszących umożliwia niesłyszącemu pełny dostęp do tych wypowiedzi, bez skrótów i zniekształceń.

Metoda Cued Speech została opracowana ponad 50 lat temu przez dr R. Orina Cornetta w Uniwersytecie Gallaudeta w Waszyngtonie. Autorem polskiej adaptacji jest prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak.

2. Egzamin na transliteratora fonogestowego

Do egzaminu na transliteratora fonogestowego może przystąpić każdy, kto biegle posługuje się mową uzupełnianą fonogestami oraz spełnia wymagania egzaminacyjne. Egzamin na transliteratora fonogestowego kończy się wydaniem certyfikatu, który uprawnia do transliteracji symultanicznej oraz transliteracji konsekwtywnej. Certyfikat wydawany jest na okres 5 lat. Po upływie 5 lat transliterator fonogestowy zobowiązany jest przystąpić do egzaminu weryfikującego.

3. Wymagania egzaminacyjne

Otrzymanie z egzaminu oceny pozytywnej uprawnia osobę egzaminowaną do otrzymania certyfikatu transliteratora fonogestowego. Jest to certyfikat dokumentujący najwyższe umiejętności w zakresie mówienia uzupełnianego fonogestami. Certyfikat uprawnia do pełnienia funkcji transliteratora.

Egzamin składa się z dwóch części:

1. egzamin pisemny z wiedzy teoretycznej,
2. egzamin praktyczny z transliteracji symultanicznej, konsekwtywnej oraz recytacji z fonogestami.

3.1. Zagadnienia do części teoretycznej egzaminu

1. Zasady symultanicznej i konsekwentnej transliteracji fonogestowej w różnych sytuacjach wychowawczych, dydaktycznych (zajęcia lekcyjne, odpowiedź ustna, sprawdzian, egzamin), zawodowych i społecznych:
 - a) Zastosowanie transliteracji fonogestowej w wychowaniu małego dziecka z uszkodzonym słuchem.
 - b) Zastosowanie transliteracji fonogestowej w edukacji szkolnej.
 - c) Zastosowanie transliteracji fonogestowej w szkolnictwie wyższym.
 - d) Zastosowanie transliteracji fonogestowej w pracy zawodowej.
 - e) Zastosowanie transliteracji fonogestowej w trakcie konferencji, szkoleń, wykładów i innych sytuacji publicznych.
 - f) Zastosowanie transliteracji fonogestowej w sytuacjach urzędowych, prawniczych.
2. Kompetencje transliteratora.
3. Zasady poprawnej wymowy polskiej.
4. Podstawowe zasady przemawiania i recytacji.
5. Założenia i rola krasomówstwa z fonogestami.

3.2. Kompetencje oceniane w części praktycznej egzaminu

A. Wymagania ogólne:

1. Płynność, tempo i poziom zgodności z oryginałem podczas symultanicznej transliteracji fonogestowej.
2. Płynność, tempo i poziom zrozumiałości transliteracji konsekwentnej.
3. Płynność, zastosowanie cech prozodycznych i interpretacja głosowa podczas recytacji z fonogestami.

B. Kompetencje szczegółowe oceniane w części praktycznej egzaminu:

Technika mówienia z fonogestami:

1. umiejętność płynnego mówienia z fonogestami tekstów nieznanymi.
2. umiejętność płynnego mówienia z fonogestami w dialogu.
3. umiejętność płynnego czytania z fonogestami.
4. umiejętność płynnego odczytywania i rozumienia mowy z fonogestami.
5. umiejętność transliteracji symultanicznej z fonogestami – ocenia się poziom zgodności z oryginałem.
6. Umiejętność transliteracji konsekwentnej tekstu naukowego – ocenia się poziom zrozumiałości transliterowanego zagadnienia.
7. umiejętność recytacji z fonogestami.

4. Kompetencje certyfikowanego transliteratora fonogestowego

- a.** zna, rozumie, potrafi wyjaśniać i twórczo rozwijać wiedzę praktyczną na temat:
 - neurolingwistycznych, logopedycznych i psychopedagogicznych podstaw metody fonogestów,
 - specjalnych potrzeb rozwojowych różnych grup osób z prelingwalnymi i perilingwalnymi uszkodzeniami słuchu w zakresie usprawniania percepcji wypowiedzi ustnych oraz posługiwania się językiem narodowym w mowie i piśmie,
 - metodyki usprawniania percepcji wypowiedzi ustnych oraz wychowania językowego dzieci z prelingwalnymi uszkodzeniami słuchu z zastosowaniem metody fonogestów;
- b.** potrafi poprawnie, sprawnie i wzorowo:
 - mówić fonogestami,
 - recytować lub śpiewać z fonogestami,
 - rozumieć wypowiedzi w mowie fonogestowej (bez głosu lub w wymowie niewyraźnej, charakterystycznej dla osób z uszkodzeniami słuchu),
 - prowadzić dialogi w mowie fonogestowej,
 - wygłaszać długie wypowiedzi (pogadanki, wykłady) w mowie fonogestowej,
 - czytać w mowie fonogestowej,
 - transliterować wypowiedzi innych osób, np. nauczycieli, wykładowców, wiadomości radiowych i telewizyjnych, teksty filmów, teledysków, piosenek itp.
 - praktycznie uczyć mówienia w sposób dostępny dla osób z uszkodzeniami z zastosowaniem uniwersalnych zasad ułatwiania komunikacji interpersonalnej,
 - prowadzić kursy mówienia z fonogestami I i II stopnia,
 - występować publicznie mówiąc z fonogestami.

5. Egzaminatorzy

Rekomenduje się powołanie jednej ogólnopolskiej komisji egzaminacyjnej składającej się z 10 osób posiadających doświadczenie transliteratorskie. Jednorazowo w komisji powinno zasiadać trzech członków komisji. Kadencja komisji powinna trwać 5 lat. W przypadku rezygnacji jednego z członków komisji przed zakończeniem kadencji MRPiPS uzupełnia skład komisji w trybie nadzwyczajnym. Dopuszcza się uczestnictwo w komisji przez kilka kadencji. Egzaminy powinny odbywać się nie rzadziej niż raz w roku. Termin egzaminu oraz skład komisji egzaminacyjnej zostaje ustalony przez MRPiPS. Komisja sporządza protokół z egzaminu.